

P 4: Písecké hory

Písecké hory se rozkládají od města jihovýchodním směrem v délce asi 20 km. Zeměpisně patří do Středočeské pahorkatiny, která se táhne od Klatov přes Písecko k Benešovu a až k Českému Brodu. Podle turistické mapy Písecko patří oblast Píseckých hor do Táborské pahorkatiny. Pahorkatina vznikla koncem starších prvohor. Nejstarší geologický podklad Píseckých hor jsou žulorudy. Na jejich styku s tmavými syenity vznikly čočky krystalického vápence a vločky hrubozrnných žul s výskytem zlatonosných křemenných žil a žilců. Zde je základ pro vznik těžby, ale i rýžování zlata, mimo povodí řeky Otavy, na březích potůčku nad Vodákem, Mehelnického potoka a potoka sv. Jána, o čemž svědčí písečné přesypy – sejpy, hrůbata. Dodnes se zachovaly i těžební jámy na Havírkách a na jiných místech. V roce 1666 vydal císař Leopold I. nařízení, kterým zakázal těžbu zlata, stříbra a drahých kamenů na Písecku s tím, aby se obyvatelstvo spíše staralo o zemědělství. Zatopené lomy se staly proslulými nalezišti křišťálu, záhnědy, monazitu, bertranditu, akvamarinu. V lesích se najde i růženín a turmalín. Objevuje se i vápenec, který se místy i těžil. V okolí Kraví hory byl v roce 1923 nalezen dosud neznámý radioaktivní nerost písekit, nazvaný podle jediného naleziště na světě. V Píseckých horách se mimo zlata a jiných vzácných nerostů dobýval i kámen. Na západním svahu vrchu Svícny jsou znatelné stopy, že se zde lámala do červena zbarvená žula. Nápadná je shoda tohoto kamene s portálem děkanského kostela Narození Panny Marie v Písku.

Nejvyšší horou Píseckých hor je Velký Mehelník (632 m). Další významné hory jsou Jarník (609 m), Chudý vrch (572 m), Průhony (509 m), Němec (587 m), Ostrý vrch (538 m), Matka (580 m), Pásecký vrch (625 m), Vysoký Kamýk (627 m). K vrcholům se váže pověst o pokladu, který je uvnitř vrchů ukrytý a je hlídán skřítkem Pihorem. Poklad je přístupný pouze poctivému člověku na určité znamení a jen jednou za dlouhé období.

Geologické podloží ovlivnilo vegetační kryt Píseckých hor. Od dávných dob na úrodné půdě neutrální povahy vzniklé rozpadem syenitu rostly bučiny s bohatým zastoupením jedle. Malé zbytky jedlobukových lesů nacházíme na vrchu Němec a Mehelník. Písecké hory byly velkým zdrojem surového dříví ať na stavby nebo na topení. Vyrábělo se však na mnoha místech i dřevěné uhlí. Stopy po milíři neznámého stáří byly objeveny na louce poblíž lesa u Flekaček.

V Píseckých horách se setkáváme se zástupci teplomilnější vegetace (vika hrachovitá, oman hnidák) i takovými, které jinde v jižních Čechách nerostou (tráva tomkovice jižní, medovník meduňkolistý). Naopak zase nacházíme rostliny horského a podhorského typu (zimostrázek alpský, devěsíl bílý, plavuň pučivá, pcháč různolistý). Na původní porosty bučin upozorňuje výskyt jejich průvodců (mařinka vonná, věsenka nachová, kyčelnice cibulkatá, rulík zlomocný). Nejatraktivnějšími rostlinami jsou druhy hajní květeny (orlíček planý, lilie zlatohlávek, jaterník podléška, konvalinka vonná, plicník lékařský). Z dřevin pak zimolez pýřitý a habr. Byla vysazována i cizokrajná duglaska, které se zde výborně daří, zvláště krásné stromy jsou u chaty V Živci a pod zahrádkami Vohybal.

Vedle srnčí zvěře a zajíce se můžete setkat i s jelenem a divočkem. Ze zvířeny tvoří nejpočetnější skupinu ptáci. Hnízdí zde holub doupňák, datel černý, strakapoudové a brhlíci. Ze sov pak puštík, sýc rousný a malá sovička kulíšek. Z pěvců lejsek malý, ořešník kropenatý, křivka obecná. Z dravců káně lesní, ostříž lesní, jestřáb a krahujec, vzácně pak včelojed lesní. Tetřev hlušec se ztratil již počátkem století. V píseckých lesích měl žít živočich jménem pivoň písecký, který měl krátké parůžky a přespával v podzemní noře. Jeho objevitel pan Sláva již zemřel. Mimo vyprávění svědčí o jeho existenci jen jediná lebka občas vystavována na výstavě loveckých trofejí.

INFORMAČNÍ PŘÍLOHA P 4: Písecké hory

Písecké hory byly osídleny lidmi již v pozdní době kamenné, o čemž svědčí archeologické nálezy. Mimo jiné i nález amfibolitové sekery na úpatí Mehelníku. Další vykopávky pocházejí z doby bronzové a železné. Po slovanských předcích se zachovala mohylová pohřebiště.

Lesy města Písku jsou historickým majetkem města. Královské panství lesů, rybníků rozložené od Mirotic k Těšínovu bylo předáno do správy města rokem 1509. Město v dalších letech přikupovalo další lesní půdu. V roce 1691 bylo majetkové právo vloženo do zemských desek. První plán na obhospodařování lesů s platností na 10 let byl vypracován v roce 1887. Držení lesů zůstalo v majetku města až do roku 1959, kdy byly městské lesy převedeny pod správu státních lesů. K 1. lednu 1993 byly lesy navraceny městu a zřízena Lesní správa města Písku. Lesní správa obhospodařuje 6500 ha lesů a je pověřena správou 250 ha rybníků. V původních porostech byly hlavními dřevinami buk a jedle. Počátkem 19. století došlo k rozsáhlým borovým výsadbám a koncem 19. století začala rozsáhlá výsadba smrků. Kácením lesů na velkých plochách (10–16 ha), jež kulminovalo v letech 1856–1870, došlo k ohrožení obnovy lesů přirozeným způsobem. Přirozená obnova se začala znovu uplatňovat až kolem roku 1920. Současný podíl přirozené obnovy nelze zvýšit, neboť mnohé porosty jsou prořídle a následně zabuřené a navíc je neodpovídající stav zvěře. 525 ha lesa jsou tzv. lesy zvláštního určení. Jsou to lesy příměstské, kde je hospodaření přizpůsobeno návštěvníkům lesa. V roce 1973 byly Písecké hory prohlášeny územím klidu, v současné době jsou Písecké hory prohlášeny za přírodní park. Nejnavštěvovanější je okolí chaty V Živci, les Amerika, vyhlídka píseckých lesníků a nově postavená vyhlídková věž na Kraví hoře.

Píseckými horami, hlavně v části nad Pískem, prochází hustá síť turisticky značených cest a četné lesní silničky, které jsou zajímavě pojmenovány. Od západu na východ je to Mlacká alej, Karvašinská alej, Oudražská alej, Tejnčice (blíže samostatné heslo). Od severu na jih prochází Protivínská alej. I křižovatky silniček mají svá jména jako např. U Dobré vody, V Srdci, Rozkročák, Mlacká, Novodvorská, Pasecká křižatka. Průjezd motorovými vozidly je po nich zakázán.

Pro turisty byly vybudovány ochranné přístřešky, zřízeny lavičky pro odpočinek a rovněž parkoviště (U Vodáka, Na Flekačkách, Na Křížatkách). Jsou vytvořeny dobré předpoklady nejen pro pěší, ale i lyžařské a cyklistické výlety. Vzhledem k blízkosti města byly vytvořeny vhodné podmínky i pro méně zdatné chodce, pro starší lidi a pro rodiny s dětmi.

K tomu, jak byly lesy Píseckých hor oblíbeny mezi návštěvníky uvádíme: Když roku 1879 navštívil Jan Neruda znovu Písek a s Heydukem si vyjeli na Mehelník, na Svícny, k Hromové jedli a rybníku Němec, Neruda řekl Heydukovi: „Zde ovšem musil jsi napsati Lesní kvítí i Dědův odkaz, cítím to s tebou, líbí se mi to nesmírně“. Heyduk svůj konkrétní vztah k písecké přírodě a okolí vyjádřil v básních „V samotách“, „Rybník pod Němcem“ a v trojdlílných „Zpěvech pošumavského dudáka“. O rybníku Němec napsal Jaromír Borecký báseň „Rybník v lese“. J. Borecký je autorem nápisu na chatě U Živce. Rybník Němec učinil Jan Rokyta dějištěm idyly „Lesní pohádka“, který navštěvoval Písek jako manžel neteře paní Heydukové. Když byl Jiří Wolker na návštěvě Písku, po jednom večeru v Dvořáčkově hotelu (hotel Otava), si vyšel i se svým píseckým přítelem do zasněžené noci do lesů Na Americe. Z tohoto nočního toulání vznikla báseň „V lese“.

Připomeneme ještě Šrámkova Ratkina ze Stříbrného větru. Ratkin, „citlivý hoch neobyčejně modrých a dalece zadívaných očí“, hledíval z okna svého bytu „do luk a k tmavé hradbě lesů na obzoru“. Zaujala ho mimo jiné zejména blízkost lesů „co by kamenem dohodil, kolkolem šoumalo zelené vlnobití lesů“.

INFORMAČNÍ PŘÍLOHA P 4: Písecké hory

Popis míst

Amerika – zvláštní příloha P 2

Duglaska tisolistá (*Pseudotsuga taxifolia*) – nejkrásnější stromy s kmenem jako válec najdete v Píseckých horách na Americe, půjdete-li po červenobílém psaníčku na Vohybal vycházkou V6b nebo stromy označené jako semenné stromy podél silničky od restaurace V Živci k Novému Sedlu. Ojedinelé stromy a skupiny duglasky najdete všude v lesích Píseckých hor. Duglaska dorůstá výšky 50–80 metrů. Na mladých stromech je kůra hladká, na starých je silná borka. Na spodní straně jehlic jsou dva matně bělavé pruhy. Roste rychle od 7. roku, je však velmi náročná na světlo. Lesníci rozlišují tři základní formy. U nás jsou vhodné plochy pro pěstování duglasky od nadmořské výšky 300–700 metrů na dobrých vlhkých půdách. Nevhodné jsou mrazivé lokality a v mládí je duglaska citlivá vůči mrazu. Dřevo je lepší než dřevo jedle a smrku.

Havírký – první zpráva o zlatých dolech je z roku 1336, kdy Jan Lucemburský dává je v zástavu Petru Rožmberkovi. V Havírkách kromě četných mělčích kruhových jam byly po dolování i několik metrů hluboké šachty. Jsou ve směru křemenných žil a tvoří řady několika šacht asi 1 km dlouhých. V podzemí jsou propojeny štolami. Dnes jsou z velké části zasypány a zatopeny. Archeologický výzkum zde trval tři roky i s pomocí píseckého klubu potápěčů Nekton. Na svahu pod šachtami se našly kovářské strusky a předměty, které upozorňovaly, že zde byla kovárna. Na haldách hlušiny kolem šachet byla nalezena hornická želízka rozdílného stáří. Jeden horník za směnu otupil a zničil až 40 želízek. Vytěžený křemen se odvážel do zlatorudného mlýna k řece Otavě. O dolování zlata v Písku nás informuje i záznam v třeboňském archivu o mzdě dělníků pracujících zde v roce 1609.

Jarník (587 m) – název má být odvozen od toho, že na stráně tohoto vrcholu přichází nejdříve jaro. Na svazích se těžila zlatonosná ruda. Pod vrcholem byla zřízena vyhlídka s názvem „Vyhlídka píseckých lesníků“. Ta však s nárůstem okolních stromů ztrácí svůj účel.

Kocovna – katovna. V usedlosti u Nového Dvora na okraji lesa žila od 18. století rodina posledního píseckého kata Nymburského. Jeho potomci zde žili až do roku 1976. V pozůstalosti rodiny byl nalezen deník kata, který je v archivu muzea. V deníku bylo zaznamenáno, kde, koho a kdy popravil a jakou za to dostal odměnu. Ve středověku bydlel písecký kat v malém domečku u hradeb u Putimské brány. U pošty v Písku, kde býval rybníček Vrtačky, stála i kolna, kde měl kat uskladněno vše potřebné pro vykonání trestu. V Písku jako i v jiných městech bývala tři popraviště. Šibenice stála na hřebenu (nad dnešním skautským pomníkem) Vyhlídek (dnes známé pod názvem Amerika). Hlavy se stínaly v místě, kde je dnes ulice Na stínadlech na Pražském předměstí. V ulici Na spravedlnosti v okolí severozápadního nároží (uprostřed ulice) bývalého závodu Elektropřístroj (dnes Městský areál) bylo popraviště, kde se trestalo upalováním, lámáním apod. Nedaleko usedlosti rostl dub s obvodem 5 metrů, který byl pokládán za nejstarší strom na území píseckého okresu. Dnes je zde zbytek kmene.

Kometa – návrší v jihovýchodním výběžku Píseckých hor. Zde se těžilo zlato v šachtách a štolách. Rýžovalo se pouze při úpatí kopce, kde již potok dosahoval silnějšího proudu. Šachty pronikaly kolmo po zlaté žíle a zde až do hloubky 25 metrů a byly spojeny vodorovnými štolami. O Kometě se nedochovaly žádné písemné zmínky. Jen pomocí nálezů keramiky se zdejší těžební práce datují do 13.–15. století. Mimo řadu hornických nástrojů byly nalezeny i ruční mlýny na mletí rozdrčené zlaté rudy. Zajímavé jsou nálezy balvanů s miskami, ve kterých se zlato čistilo pomocí rtuti. Doporučujeme Vám návštěvu Prácheňského muzea v Písku – expozici Zlato na Písecku.

Kraví hora – vrch východně od Jarníku. Popis vyhlídek je na zvláštní příloze P 3. Název podle podoby krávy. Na severním úbočí hory, stejně jako na úbočích sousedního Jarníku, jsou jámy po pokusech o dolování zlata, které v 17. století skončilo bez úspěchu. Na mýtinách pod Kraví horou roste význačná hajní květena. Vedle divizen jsou hojně zastoupeny druhy hrachorů a viček. V okolí roste vzácná a chráněná rostlina medovník meduňkolistý (*Mellitis melissophyllum*) podobná kopřivě s bíle pyskatými květy s nachovou skvrnou. Mezi Kraví horou a Novým rybníkem v opuštěném lomu byla těžena hornina pegmatit, užívaná na přelomu století v keramickém průmyslu. Odtud byl popsán nový radioaktivní minerál písekit.

INFORMAČNÍ PŘÍLOHA P 4: Písecké hory

Logry – tento nehezky název patří části lesa Píseckých hor nad údolím U Vodáka (nad čtyřmi rybníky) směrem k lesnímu hřbitovu. Touto částí lesa prochází vycházka V 24 po žlutém a zeleném psaníčku. Tento název je používán i pro část města přilehlé k lesu. Místní název Logry vznikl od německého slova Lager – tábor. V době první války o dědictví, po nástupu královny Marie Terezie na trůn, přitáhlo bavorsko – francouzské vojsko po dobytí Prahy do Písku. 27. 12. 1741 přitáhlo rakouské vojsko a rozmístilo se od Semic až po tato místa a zde zřídilo svůj tábor. 28. 12. došlo ke střetnutí obou vojsk u Budějovické kapličky.

Na Flekačkách – osada obce Semice směrem k lesu. Přes osadu prochází zelené psaníčko vycházek V 32 a V 33. K osadě dojdeme také při procházce V 6 od zahrádkářské osady Vohybal. Je to krásná vycházka, zvláště za slunného počasí. Po pravé straně máme nejdříve vrchol Šobrovny (494 m) a potom lesík s názvem Borky nad zahrádkářskou osadou Brabencovna. Na levé straně silničky je místo s domy zvané Flekačky. Z cesty je vyhlídka směrem na jih. Od Libína se táhne horský hřeben s vrcholy zprava Klenovec (837 m), Bulový (953 m), který je již na okraji Blanského lesa. Při dobré viditelnosti je vzadu vidět Chlum (1191 m) a Velký Plešný (1068 m).

Němec – název vrchu a rybníka. Rybník obdržel název snad podle toho, že zůstává vždy „němý“. Jeho hladina je stále klidná bez šumění vln, neboť je chráněn proti větru. Písecké hory byly zdrojem nemalého užitku z lovu. V době lovu tak mohlo být využíváno malé středověké sídlo na ostrůvku rybníka kruhového tvaru, na kterém je suť kamenů, hlíny, úlomků cihel a mazanice. Na přilehlém břehu rybníka byl zjištěn zbytek zídky o šířce 160 cm a v délce 45 metrů. Severně od zídky se nachází kruhová jáma mající průměr 7 m. Na druhém břehu je obdélná jáma. Nalezený keramický materiál je datován do 15. století, kdy zde měli být pánové z Lichtenburga. Stejnomený vrch Němec (587 m) nad rybníkem je porostlý zbytky jedlí a buků. Místa jsou z vrchu vyhlídky.

Novodvorská křižatka – na této křižovatce na Oudražské aleji pod Svícny roste v příkopech ojedinělá rostlina v okrese – sadec konopáč. Na úbočí vrchu Svícny roste zástupce horské květeny – devětsil bílý.

Novodvorská myslivna – na podzim roku 1834 se přistěhoval do myslivny lesmistr Josef Grögr s manželkou Josefínou a se třemi dětmi. Sám byl vynikajícím lesníkem a snad učil i na lesnické škole. V té době založil naučnou přírodovědnou stezku, která po něm byla pojmenována. Dnešní Alšovo náměstí neslo ve 20. letech jeho jméno. Více se však proslavili jeho dva synové. Eduard Grégr (1827–1907) český politik. Vystudoval ve Vídni. Byl docentem lékařské fyziky, asistentem u prof. Purkyně. Byl rovněž spoluzakladatelem mladočeské strany, poslancem, redaktorem Národních listů. Vydával osvětovou knihovnu Matice lidu s heslem „osvětou ke svobodě“. Julius Grégr (1831–1896) český politik. Byl advokátem, spoluzakladatelem mladočeské strany, poslancem a vedoucí osobností mladočeské strany. Roku 1861 založil. Národní listy, které tiskl ve vlastní tiskárně. Ta byla majetkem rodiny až do roku 1948. Po roce 1990 byla tiskárna v restituci navracena. Z potomků rodiny je známý vynikající architekt Ing. Vladimír Grégr, který stavěl Barrandov. V době protektorátu byl za odbojovou činnost popraven a roku 1992 obdržel posmrtně řád T. G. Masaryka.

Provazce – název vrcholu (611 m) v severní části Píseckých hor. Na svahu Provazce jsou jámy po vytěženém vápenci. Jsou nazývány Vlčí jámy. Název připomíná dávné doby, kdy u nás byli vlci chytáni do vykopaných jam.

Průhony – název vrcholu (509 m), na jehož západním svahu jsou pozůstatky po těžení zlata v prostoru zvaném Havírky.

Tejnčice – název silničky procházející napříč Píseckými horami od východu na západ. Lesní silnička vychází od obce Albrechtice dále pod vrchem Přední Pecky (460 m) a končí v obci Semice. Původně to byla významná obchodní cesta vedoucí z Týna do Písku. V Týně bylo velké skladiště soli, která se dopravovala přes Budějovice ze Solnohradska. Často po ní jezdili čeští králové z Prahy přes Písek a České Budějovice na Linec či Vídeň.

U Beránka – samota na východním okraji Píseckých hor v blízkosti obce Údraž. V prostoru

INFORMAČNÍ PŘÍLOHA P 4: Písecké hory

této samoty na sever a jih jsou rozmístěny četné mohyly. Podle nálezů dnes uložených v Prácheňském muzeu v Písku jsou datovány od pravěku až po dobu slovanskou.

Velký Mehelník – nejvyšší vrchol Píseckých hor (632 m). Název se odvozuje nejčastěji podle tvaru podobného mohyle, ale dříve to znamenalo i vrch porostlý lesem. Název vznikl snad i od slova mhelník jako místa četných mlh. V řídkém lese asi 100 metrů východně od vrcholu leží pověstmi opředený balvan „Loupežnický stůl“. Jméno snad obdržel proto, že u něj loupežníci jedli. V knize Josefa Svátka „Z pěti století“ se můžeme dočíst, že loupežníky s jejich vůdcem Kozlíkem pomohli pochyťat kluci z obce Růžová. Dnes se tato obec jmenuje Kluky a leží na jižním okraji Píseckých hor. Balvan měl v pravěku sloužit jako kultovní místo pro oběti pohanským bohům. Ve skutečnosti jsou tyto mísy přírodního původu. Kolem balvanu byly archeologem Bedřichem Dubským nalezeny pravěké střepy z doby železné. Archeologické nálezy dokládají výšinné sídliště. Voda z pramene, důležitá k životu, byla v těchto místech dostupná na severním svahu, něco přes 100 metrů od vrcholové plošiny. V balvanu vyryté lebky a nápisy jsou novějšího původu. Masiv vrchu tvoří bioticko – amfibolické syenity, jejichž rozpadem vzniká úrodná zemina. Proto na Mehelníku nacházíme rostliny náročné na půdu (mařinka vonná, kyčelnice cibulkonosná, věsenka nachová a rulík zlomocný). Na východním svahu Mehelníku, západně pod vrchem Matka a nad rybníkem Němec mají být pravěké mohyly. Tento údaj není ověřen.

Velký Kamýk – nejvyšší vrch na jihu Píseckých hor (627 m). Tato část je nazývána též jako Protivínské hory. Měříčská věž na vrcholu je nepřístupná. Vrcholový hřeben má původní bukový porost, a proto bylo toto místo v roce 1990 vyhlášeno přírodní rezervací. Vyhlídky jsou jen z určitých míst.

Živec – lom a turistická chata východně nad Pískem. Častěji je používán název V Živci. Lom, dříve zvaný U obrázku (150 metrů jihovýchodně od chaty) byl v provozu od roku 1883. Po vytěžení živce byl opuštěn a spodní vodou zaplaven. Stal se světoznámým díky mineralogickým nálezům, zvláště však nálezy drahokamů berylu a jeho modré odrůdě akvamarínu. Turistická chata postavená roku 1933 se nazývala „U moře lesů“. Původně to byla malá dřevěná chata. Dnes je majetkem města, v roce 2020 byla znovuotevřena po rekonstrukci. U chaty bylo zřízeno arboretum, dnes se však udržel pouze liliovník tulipánokvětý a dřín.

Připravil: Ing. Václav Kopřiva